

Proeftuin Handvaten voor een Zorgpad LEREN

Fiche: zelfstandig werken

Zelfstandig werken =
 Je werk goed uitvoeren zonder hulp van anderen.
 Bij een probleem dit eerst zelf proberen oplossen.

Zelfstandig werken:

- is een **proces**
- is niet 1 vaardigheid!
- bestaat uit **aparte deelvaardigheden (functies)**
- moeten we de leerling **expliciet aanleren**.

Waarom zelfstandig werken?

- Menselijke basisbehoefte → autonomie
- Noodzakelijke vaardigheid huidige maatschappij
- Toename (leer-)motivatie
- Hogere graad (leer-)tevredenheid
- Onderdeel goed klasmanagement
- Verhoogt effectieve leertijd

2 factoren doorslaggevend bij ontwikkeling van zelfstandig werken bij kinderen en jongeren:
 → een **schoolbeleid** dat, over alle leerjaren heen, een context creëert waarbij zelfstandigheid en zelfstandig werk centraal staan. Van visie, tot klasinrichting, lesroosters, ...
 → de **competentie van de leerkracht om zelfstandig leren vorm te geven** in de klas.

Fasen & rollen zelfstandig werken

Fasen van het kind	Rol als leerkracht
Zelf werken	Voordoelen
Zelfstandig werken	Begeleiden & activeren
Zelfstandig leren	Overlaten & stimuleren

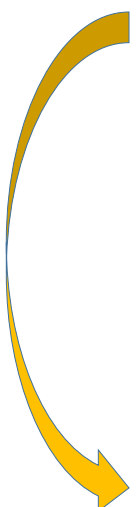
Naarmate de zelfstandigheid van de leerling toeneemt, neemt het aantal functies dat de leerkracht voor de leerling opneemt af. De leerling neemt deze functies zelf op.

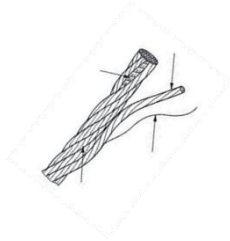
Zelfstandig werken biedt leerkracht de mogelijkheid om gemiddelde/sterke leerlingen aan het werk te zetten. Dit creëert **'extra' tijd** om met een leerling in verhoogde zorg of hoger in het zorgcontinuüm aan de slag te gaan.

Zelfstandig werk bestaat uit **deelvaardigheden (functies)** zoals:

- doel/verwachte resultaat bepalen
- aandacht leerling richten op de te leren info
- opnemen van (nieuwe) leerstof
- taak selecteren
- (ondersteunend) materiaal kiezen

Functie =
 zaken die de leerkracht doet of zegt om taak van begin tot eind te plannen, uit te voeren, bij te sturen, af te ronden en te evalueren.

- strategie/manier van oplossen kiezen
- benodigde tijd / deadline bepalen
- volgorde taken bepalen
- startsignaal geven
- tussentijds controleren / feedback geven
- proces bijsturen / feedforward geven
- afblokken niet noodzakelijke (non)verbale prikkels
- omgaan met probleem tijdens maken taak
- omgaan met uitgestelde aandacht
- controleren van taak achteraf
- ...

Valkuilen... en tips

Valkuil: te snel veronderstellen dat leerling bepaalde functie al zelfstandig kan.

Tip: stel op voorhand de vraag welke functies bij de taak nodig zijn. Welke neemt de leerkracht op? Welke de leerling?

Tip: observeer de lln gericht - welke functies beheerst het al? Wat is de volgende functie om de leerling expliciet aan te leren? (bijv. volgordebepaling, materiaal nemen, ...)

Tip: benoem voor de leerling de nieuw aan te leren functie én oefen deze gericht samen in.

Voorbeelden van functies bij leerkracht en leerling

Leerkracht geeft taak ifv toets Wero.
Doel is hoofdsteden kennen van landen in Europa (doel door leerkracht bepaald). **DOEL BEPALEN**
Lln is aandachtig tijdens instructie of tijdens lezen van de opdracht. **AANDACHT RICHTEN**
Als de leerkracht startsein geeft helpt lk de lln atlas (boek) of kaart op PC erbij te nemen. Lln pakt blad en pen. **STARTGEDRAG**
Lk en lln zoeken op kaart van Europa en bestuderen de landen/steden. **MATERIAAL SELECTEREN**
Lk tekent schema op bord en lln tekent schema na en vult dit in (linker kolom land, rechter kolom hoofdstad). **STRATEGIE BEPALEN**
Lln spreekt tegen zichzelf om landen/steden te onthouden – het doet dit elke dag 10 minuten. Hij heeft dit met lk/zichzelf afgesproken. **STUDIEMANIER / TIJDSDUUR BEPALEN**
Sommige combinaties vindt de lln moeilijk, mama stuurt bij: ze fluoriseert landen/steden die haar kind moeilijk onthoudt. **TUSSENTIJD EVALUEREN/BIJSTUREN**
Fluostift lln is leeg, hij zoekt in etui naar andere kleur stift of loopt naar voorraad kast om nieuwe stift te pakken . **PROBLEEMOPLOSSEN**
Buur van lln is bezig met rekentaak, buur snapt een opdracht niet en vraagt lln om uitleg. Lln geeft deze. **KEUZE MAKEN: AFBLOKKEN - INGAAN OP PRIKKEL**
Na uitleg richt lln zijn aandacht weer op het maken van schema/instuderen van de combi's. **AANDACHT RICHTEN**
Na 5 dagen telkens 10 min. studeren, afwegen voor zichzelf of hij combi's voldoende kent voor toets van morgen. **CONTROLEREN**
Toets maken – punt ontvangen – lk/lln gaat na of punt zich verhoudt tot geleverde leerinspanning vooraf. Wat behouden in studiemaniër/wat anders doen. **EVALUEREN EN BIJSTUREN**

Zit je vast? Probeer er 3 voor je de leerkracht om hulp vraagt.

<p>vraag raad aan een vriend</p>	<p>Sla de vraag over</p> <p>PROBEER LATER OPNIEUW</p>	<p>ZOEK OP/IN</p> <p>ipad, google, woordenboek, stappenplan, ...</p>
<p>Herlees de opgave.</p> <p>Let op de kleine woordjes!</p>	<p>Kan ik dit op een andere manier oplossen?</p> <p>Maakte ik vroeger al zo'n soort oefening?</p>	<p>STOP.</p> <p>DENK NA.</p> <p>PROBEER OPNIEUW!</p>

Valkuil: veronderstellen dat leerling die zelfstandig werkt bij taak A, dit ook kan bij taak B.

Tip: ga na welke functies verschillend zijn bij taak A en taak B.

Tip: leer functies progressief aan bij elk leerstofdomein afzonderlijk.

Tip: bied tijdens zelfstandig werk oefeningen aan naar analogie zoals tijdens instructie en eerdere oefenmomenten.

Valkuil: te snel veronderstellen dat afspraken rond zelfstandig werken duidelijk zijn voor de leerling.

Tip: visualiseer en communiceer (herhaaldelijk) de klasafspraken omtrent zelfstandig werken.

Tip: model als leerkracht allerlei oplossingsvaardigheden voorafgaand aan het zelfstandig werken. Herhaal deze regelmatig.

Valkuil: onbedoeld *aangeleerde hulpeloosheid* creëren.

Tip: model als leerkracht, bied voldoende oefenkansen aan bij verschillende functies, maar laat de leerling ook zelf of in duo met medeleerling zaken ervaren en oplossen.

Tip: rooster zelfstandig werken wekelijks in op de agenda.

Tip: kies verwoording, taakinhoud, strategie, denkniveau, lay-out ... naar analogie van eerder aanbod.

Elk kind is leerbaar, ook qua zelfstandig werken. Kinderen die moeizamer leren hebben

- **leerkracht (met Growth mindset) nodig, die een functie langer van hen overneemt of voordoet** (bijv. startsein geven, materiaal selecteren, taakvolgorde bepalen, tussentijds controleren, ...).

- **tussendoelen nodig**, die zich richten op het aanleren van telkens één bepaalde functie van zelfstandig werken (bijv. bij startgedrag, probleem oplossingsvaardigheden, aandacht richten, ...).